

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové

Koncepce rozvoje

veřejných knihoven
Královéhradeckého kraje
na léta 2014-2018
s výhledem do roku 2020

Hradec Králové 2013

Obsah

Vize knihoven našeho kraje

Role knihoven v současné společnosti

A. Služby knihoven

B. Knihovny jako vzdělávací instituce

C. Knihovny jako místo setkávání

D. Knihovní fondy

E. Služby knihoven knihovnám

Finanční zajištění rozvoje krajského systému knihoven

Personální zajištění rozvoje krajského systému knihoven

Hodnocení koncepce

Vize knihoven našeho kraje

Knihovny kraje budou rozvíjet vzájemnou spolupráci s cílem zlepšit dostupnost knihovnických služeb pro všechny obyvatele kraje a tím zajistí všem obyvatelům našeho regionu rovný přístup ke klasickým i elektronickým službám a informacím. Promyšlenou koordinací knihovnických činností budou usilovat o zefektivnění provozu knihoven. Ve spolupráci se zřizovateli se knihovny kraje stanou příjemným a neutrálním místem pro vzdělávání, trávení volného času i setkávání všech generací, místem reflektujícím požadavky veřejnosti na moderní funkční i estetické prostředí.

Knihovny se každý rok zaměří na jednu oblast knihovnické činnosti s cílem informovat co nejširší veřejnost o možnostech knihoven v dané oblasti. Pro následující období jsou stanoveny tyto prioritní oblasti knihovnické práce:

Bohatství regionálních fondů a informací v našich knihovnách

Služby knihoven kraje a rovný přístup obyvatel k těmto službám

Digitalizace knihovních fondů, ochrana a zpřístupnění kulturního dědictví regionu

Knihovny a vzdělávání se zaměřením na zvyšování funkční gramotnosti obyvatel

Sdílení elektronických zdrojů a služeb a nové technologie v knihovnách

Vybrané priority vycházejí ze současného stavu knihoven našeho kraje a jsou v souladu s celostátní koncepcí knihovnictví. Většina cílů, které naše koncepce předkládá, má dlouhodobý charakter a jejich plnění nezávisí jen na knihovnách. Důležitou roli hrají zřizovatelé knihoven, měnící se požadavky uživatelů i celostátní trendy v knihovnictví.

Role knihoven v současné společnosti

„Veřejnosti v České republice slouží systém téměř 6 000 knihoven, jejichž služby využívá přibližně 40 % dospělé populace a většina dětí a mládeže. Ročně svým uživatelům poskytnou více než 75 milionů výpůjček knih a dalších dokumentů. Počet fyzických návštěv knihoven přesahuje 24 milionů za rok, počet elektronických návštěv je ještě vyšší a dále stoupá. Je na každém knihovníkovi, aby si knihovny své čtenáře udržely a nepřestaly být širokou veřejností vnímány jako důležité instituce. Trendy v rozvoji českého knihovnictví jsou popsány ve vládním dokumentu Koncepce rozvoje knihoven v ČR na léta 2011–2015.“

(Vít Richter, předseda Ústřední knihovnické rady: Slovo úvodem. Trendy českého knihovnictví. Cíle pro rok 2015 a jak jich dosáhnout.)

Základní legislativní rámec pro činnost knihoven je dán Zákonem č.257/201 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), Zákonem o svobodném přístupu k informacím 106/1999 Sb. ze dne 11. května 1999 a Programem podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven. Činnost knihoven výrazně ovlivňují autorská práva. Pro rozvoj knihoven v evropském kontextu je důležitý Manifestem UNESCO o veřejných knihovnách" z roku 1994.

Cílem této koncepce je definovat a uvést do praxe podmínky pro komplexní služby knihoven Královéhradeckého kraje v reálném i digitálním prostoru. Současná fungující síť zajišťuje uživatelům knihovny získání toho, co potřebují, z nějaké jiné knihovny, není-li to k

dispozici v jejich místní knihovně Hlavní pozornost v této oblasti musíme soustředit na využití dostupných informačních a komunikačních technologií ke koncipování nových služeb veřejnosti. Pozornost musíme věnovat i uživatelsky příjemnému rozhraní, aby reálné i virtuální využívání služeb knihovny bylo jednoduché a snadné. Koncepce směřuje k tomu, aby se ve veřejnosti zvyšoval podíl těch, kteří aktivně využívají služby knihoven jako nedílné součásti infrastruktury informační a vzdělanostní společnosti.

V Královéhradeckém kraji působí celkem 449 veřejných knihoven a poboček, z toho je 51 profesionalizovaných knihoven zřizovaných městy a obcemi. Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové plní roli krajské knihovny a 6 knihoven je pověřeno výkonem regionálních funkcí (Knihovna města Hradce Králové, Knihovna Václava Čtvrtka v Jičíně, Městská knihovna Náchod, o.p.s., Městská knihovna v Kostelci nad Orlicí, Městská knihovna Rychnova nad Kněžnou a Městská knihovna s regionálními funkcemi Trutnov). Dále jsou v kraji registrovány základní knihovny se specializovanými fondy (9 muzejních knihoven, 5 odborných knihoven, 4 vysokoškolské knihovny, 3 lékařské, 3 knihovny v pobočkách Státního oblastního archivu a 2 školní knihovny).

SWOT analýza

Silné stránky	Slabé stránky
Legislativní podpora Vytvořený systém (sít') Systém profesního vzdělávání Automatizace knihovnických procesů Systém meziknihovnických služeb Rovný přístup k informacím pro všechny Systematická práce s dětmi a mládeží	Nedostatečné finanční zabezpečení Nedostatečné informování zřizovatelů Chybějící právní subjektivita některých knihoven Malá znalost fundraisingu Malá knihovnická prestiž a hrdost na profesi Nepružná reakce na potřeby uživatelů Nízká propagace činnosti a aktivit knihoven
Příležitosti	Ohrožení
Rozvoj funkční gramotnosti obyvatel Možnosti celoživotního vzdělávání obyvatel Propagace a spolupráce v rámci větších územních celků (mikroregiony a další) Plánované celokrajské kampaně Sdílení a vzájemné zpřístupňování fondů a informačních zdrojů Webové stránky a možnosti elektronické komunikace Nástup nové knihovnické generace	Snižování finančních prostředků od zřizovatelů a v dotačních programech Finanční náročnost trvalého uchování digitalizovaných a elektronických dokumentů Nedostatečné mzdové ohodnocení a zvyšující se věkový průměr pracovníků knihoven Nedořešená problematika autorského zákona Malá spolupráce knihoven s dalšími paměťovými institucemi Nezájem zřizovatelů, lokálních politiků a občanů o služby knihoven

A. Služby knihoven

Cíl 1.: Rovný přístup ke službám a bezbariérovost knihoven

Proč tento cíl (současný stav): Stále existují bariéry pro znevýhodněné a handicapované skupiny obyvatel. Knihovny jsou garanty rovného přístupu k informacím.

Stav, kterého má být dosaženo: Knihovny jsou v pravém slova smyslu bezbariérové, každý obdrží kvalitní službu a informace.

Dílčí cíle, projekty a aktivity

- Seznámit se se standardy bezbariérových knihoven, usilovat o statut „bezbariérová knihovna“, apelovat na bezbariérový přístup u zřizovatele.
- Vytvářet cílenou nabídku služeb pro soc. znevýhodněné včetně minorit.
- Zprostředkovávat přístup ke specializovaným knihovním fondům a informačním zdrojům odborných knihoven.
- Umožňovat přístup k dokumentům, týkajících se práv a povinností občanů, a dále k informacím veřejné správy.

Zajistí: všechny knihovny, pověřené knihovny, SKIP.

Plánovaný dopad na rozpočet: provozovatelé knihoven (tam, kde by se jednalo též o stavební úpravy).

Cíl 2.: Zabezpečit efektivní dostupnost elektronických informačních zdrojů (dále EIZ) pro širokou veřejnost

Proč tento cíl (současný stav): Kvalitní EIZ jsou často přístupné pouze za úplat. Knihovny by měly získávat licence pro přístup k těmto zdrojům a umožnit svým uživatelům rovný přístup k využití těchto zdrojů pro potřeby vzdělávání, osobního rozvoje i trávení volného času.

Stav, kterého má být dosaženo: Uživatelé všech typů knihoven mají přístup k aktuálním a kvalitním elektronickým informacím.

Dílčí cíle, projekty/aktivity

- Provést průzkum uživatelských potřeb v oblasti EIZ.
- Využít národní licenční centrum, jehož ustavení je plánováno v rámci CPK na rok 2015, k získání přístupu k vybraným (uživateli žádaným) EIZ za výhodných finančních podmínek.
- Propagovat EIZ v pověřených knihovnách, školit uživatele.

Zajistí: krajská knihovna, pověřené knihovny.

Plánovaný dopad na rozpočet: dotace VISK.

Cíl 3.: Dosáhnout zapojení pověřených knihoven Královéhradeckého kraje do centrálního portálu knihoven (dále CPK)

Proč tento cíl (současný stav): Podle Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011 – 2015 bude v roce 2015 existovat základ silného portálu pro zajištění přístupu do celého systému knihoven. Tento silný centrální portál umožní uživateli získat požadovaný dokument v tradiční tištěné nebo digitální formě nebo informaci kdykoliv a odkudkoliv. Aby měl CPK smysl, mělo by do něho být zapojeno co možná nejvíce knihoven.

Stav, kterého má být dosaženo: Knihovny Královéhradeckého kraje jsou dobře informovány o aktuálním stavu řešení CPK, využívají jej nebo jsou v něm aktivně zapojeny.

Dílčí cíle, projekty/aktivity

- Krajská knihovna má zastoupení v radě CPK a v některých pracovních skupinách, účastní se většiny jednání, a proto může informovat pověřené knihovny Královéhradeckého kraje o postupu a aktuálním stavu projektu.
- Krajská knihovna bude průběžně seznamovat knihovny Královéhradeckého kraje s aktuálním stavem CPK zejména v těchto oblastech: sdílení uživatelských identit, využití online plateb, přístup k informačním zdrojům a meziknihovní služby.
- Dobře informované pověřené knihovny Královéhradeckého kraje se stanou rozhraním pro vstup do celého systému.
- Knihovníci budou proškoleni tak, aby byli schopni poskytnout komplexní službu.
- Hledat další možnosti sdílených služeb knihoven, větší využití MVS v oblasti elektronických dokumentů.

Zajistí: krajská knihovna, pověřené knihovny.

Plánovaný dopad na rozpočet: v době tvorby koncepce nebyla stanovena výše spoluúčasti v projektu CPK.

Cíl 4.: Pravidelné provádění výzkumů informačních potřeb uživatelů a jejich využití

Proč tento cíl (současný stav): Je třeba držet krok zejména s technickým vývojem společnosti a poskytovat uživatelům řadu nových informačních služeb. Knihovny musí sledovat informační potřeby svých uživatelů i populace a reagovat na jejich změny a požadavky. Je třeba rozvíjet zapojení knihoven do benchmarkingu, v němž mohou porovnávat své výsledky s ostatními knihovnami.

Stav, kterého má být dosaženo: Pravidelný průzkum informačních potřeb uživatelů probíhá ve všech profesionálních knihovnách a ve většině neprofesionálních knihoven, je následně zpracován a výsledky použity pro zkvalitnění služeb knihovny. Zapojení všech profesionálních knihoven kraje do benchmarkingu, knihovny tak mají k dispozici nástroj pro hodnocení výkonu a činnosti knihoven. Výstupy obou metod využívají knihovny při propagaci knihovny i při komunikaci se zřizovatelem.

Dílčí cíle, projekty a aktivity:

- Provádět pravidelné šetření formou dotazníků u čtenářů a veškeré populace o vztazích k četbě, knihovně a zejména moderním informačním zdrojům a technologiím.
- Vytvořit dotazník využitelný pro malé knihovny.
- Zpracovávat výzkumy a následně je využívat.
- Podporovat zapojení knihoven do benchmarkingu.

Zajistí: krajská knihovna, pověřené knihovny, profesionální knihovny

Plánovaný dopad na rozpočet: provozovatelé knihoven, Královéhradecký kraj (regionální funkce).

Cíl 5.: Podpora a rozvoj marketingových aktivit knihoven

Proč tento cíl (současný stav): Knihovny jsou stále vnímány v zúženém pojetí, knihovníci dostatečně nepropagují svoji práci a své další role, ukazuje se potřeba společné propagace.

Stav, kterého má být dosaženo: V populaci se zvyšuje podíl lidí, pro které knihovna představuje komunitní, vzdělávací, informační a kulturní centrum.

Dílčí cíle, projekty/aktivity

- Roční tematické kampaně (společná propagace tématu v rámci celého kraje).
- Cílené nabídky služeb (př. nabídka služeb studentům ve veřejných knihovnách, cílená nabídka seniorům ...).
- Podpora tvorby marketingových nástrojů směrem ke zřizovatelům.
- Školení a metody fundraisingu pro doplňkové aktivity knihovny.
- Zapojení do marketingových aktivit na centrální úrovni.

Zajistí: krajská knihovna, pověřené knihovny.

Plánovaný dopad na rozpočet: provozovatelé knihoven, Královéhradecký kraj (regionální funkce).

Cíl 6.: Podpora nových technologií v knihovnách

Proč tento cíl (současný stav): Současný uživatel knihovny umí a chce používat nejmodernější technologie ve vztahu s knihovnou.

Stav, kterého má být dosaženo: Uživatel má možnost využívat v knihovně všech dostupných technologií, v čemž mu pomůže proškolený pracovník, a může komunikovat s knihovnou zcela virtuálně.

Dílčí cíle, projekty a aktivity:

- Definovat základní elektronické služby v knihovnách.
- Provádět školení v rámci krajského vzdělávání pracovníků.
- Podporovat využívání komunitních elektronických nástrojů v knihovnách (sociální sítě) a zajistit školení pro knihovníky v této oblasti.
- Podporovat budování vlastních webových stránek knihoven a zvyšování jejich kvality (možnost využití šablony pro menší knihovny) a zlepšovat on-line služby knihoven (katalog, manipulace se čtenářským kontem, rezervace, přístup do databází jiných knihoven, zapojení do centrálního portálu knihoven apod.)

Zajistí: krajská knihovna, pověřené knihovny, všechny knihovny Královéhradeckého kraje

Plánovaný dopad na rozpočet: provozovatelé knihoven, Královéhradecký kraj (regionální funkce), dotace MK ČR.

B. Knihovny jako vzdělávací instituce

Cíl: Podpora vzdělávání a funkční gramotnosti obyvatel. Knihovny jako vzdělávací instituce. Knihovny jsou motivovány a finančně podporovány svými zřizovateli, aby mohly být pro všechny občany místy plnohodnotného trávení volného času s bonusem získání znalostí.

Proč tento cíl (současný stav): Veřejné knihovny v ČR mají roli kulturních, komunitních, osvětových a vzdělávacích center v obcích všech velikostí. Díky poměrně husté síti pracovišť cíleně podporují celoživotní vzdělávání obyvatel kraje. Vytvářejí podmínky pro uspokojování kulturních zájmů obyvatel, zvyšují funkční gramotnost obyvatel a působí na aktivní využívání jejich volného času. Knihovny veřejně prokazují svůj potenciál v procesu celoživotního

vzdělávání obyvatel a schopnost orientovat se ve světě informací, aktivně s informacemi zacházet a aktivně je využívat.

Stav, kterého má být dosaženo: Politická reprezentace kraje i státu chápe vzdělávání jako dlouhodobou společenskou prioritu a rozumí i nutnosti trvalé podpory programové i finanční. Knihovny jsou nedílnou součástí tohoto vzdělávání a tato podpora se vztahuje i na ně.

Knihovny mají zázemí, informace, znalosti, vzdělaný personál. Potenciál knihoven je všeobecně známý a je dostatečně využitý. Knihovny jsou dostatečně propagovány, o poskytovaných službách je informovaná veřejnost, instituce i školy, uživatelé i neuživatelé knihoven. Existuje úzká a dlouhodobá spolupráce s médii, zvláště regionálními, využívají se sociální sítě.

Díličí cíle, projekty, aktivity

- Ve školské vzdělávací soustavě nejsou knihovny nijak zachyceny, přestože v síti vzdělávacích organizací mají své tradiční a historicky nezastupitelné postavení. Aby si knihovny tuto pozici mezi vzdělávacími institucemi podržely a upevnily, je třeba hledat i netradiční formy vzdělávání, inspirovat se v zahraničí a hlavně v dobrých příkladech z praxe. Mezi knihovnami je dobře rozvinutá spolupráce, burzy akcí, účast na společných aktivitách a výměny zkušeností. S tím souvisí i poměrně málo využívané možnosti spolupráce s jinými organizacemi a sdruženími v místě.

Příklady vzdělávacích projektů knihoven:

literární kluby pro děti i seniory, trénink paměti, přednášky zaměřené na poznávání regionu, výtvarné dílny pro děti i dospělé, společné čtení, cestopisné besedy, literární soutěže, večery her, počítačové kurzy pro seniory, spolupráce se ZUŠ (výtvarné a dramatické obory) – výstavy, divadelní představení, křty regionálních publikací, zážitkové vzdělávání, setkávání maminek na mateřské dovolené, akce, které doplňují větší aktivity města.

- Zajímavá témata na vzdělávání je nutné vybírat z výsledků průzkumů uživatelů dle věku a zaměření uživatelů; motivovat uživatele k dalšímu vzdělávání, zaměřovat se na všechny věkové skupiny obyvatelstva.
- Budovat webové stránky knihoven s nabídkou pro uživatele i neuživatele, pro knihovníky (databáze, vzdálené přístupy, e-learning), nabízet „bezpečný“ internet.
- Vzájemné sdílení zkušeností (i samotní účastníci vzdělávací aktivity mají díky svým životním zkušenostem potenciál ke vzdělávání ostatních).
- Informační vzdělávání uživatelů neomezovat pouze na spolupráci se školami, ale zařadit je do systému celoživotního vzdělávání.
- Podpora regionálního citění a souznění s místem, zpřístupňování regionálních dokumentů.
- Spolupráce v obci, nabídka knihovnických prostorů pro uskutečňování aktivit jiných subjektů v místě.

- Získávání knihovnických dobrovolníků podpořené nabídkou nefinančních bonusů.

Zajistí: všechny knihovny

Plánovaný dopad na rozpočet: provozovatelé knihoven, krajská knihovna, dotace MK ČR.

C. Knihovny jako místo setkávání

Cíl: Knihovna by se měla stát přirozeným centrem obce v oblasti společenského setkávání občanů a celoživotního vzdělávání občanů. Měla by se aktivně zapojit do života obce, spolupodílet se na něm.

Proč tento cíl (současný stav): Knihovny v současnosti hrají v rámci svých obcí nezpochybnitelnou roli společenské a vzdělávací instituce, přístupné všem občanům. Pro další rozvíjení této funkce potřebují získat své zřizovatele pro vytvoření podmínek, aby se knihovna stala informačním centrem obce, potřebují získat k další spolupráci kulturní, vzdělávací, spolkové organizace v obci, potřebují se ještě více zapojit do spolupráce knihoven v této oblasti, potřebují přesvědčit občany o svých možnostech a nabízených službách.

Stav, kterého má být dosaženo: Občan jako člen (obyvatel) komunity (obce) bude znát „svou“ knihovnu a bude cítit hrdost, že knihovna jeho obce je součástí soustavy knihoven a jejím prostřednictvím se stává členem komunity uživatelů veřejných knihoven ČR a že má jako uživatel (občan obce) přístup ke všem zdrojům, informacím a službám, které nabízí systém knihoven ČR jako celek.

Knihovna se pro občana stane nepostradatelným a příjemným místem pro setkávání se v rámci komunity, místem pro celoživotní vzdělávání a místem pro aktivní zapojení se do života komunity.

Díličí cíle, projekty, aktivity:

- Podporovat knihovny jako informační centra obcí a jako zprostředkovatele informací z veřejné správy. Vytvářet fondy a vytvořit podmínky:
 - přístupnost fondu, prostorové uspořádání knihovny, vytvořit prostor (regál, informační stojan) na informační materiály o obci, regionu, z veřejné správy,
 - dostatek studijních míst - pro možnost získání informací a dokumentů,
 - technické vybavení knihovny pro vytváření informačních databází atd.viz oblasti A. Služby knihoven, B. Knihovny jako vzdělávací instituce, D. Knihovní fondy.
- Zapojit knihovny do spolkového života obcí - stálá spolupráce nejen s kulturními a společenskými organizacemi v obci pod nějakým společným názvem či logem, ale i bližší spolupráce s neziskovými organizacemi a spolky, sociálními ústavy, mateřskými centry, zájmovými spolky a obecním úřadem. Navázat kontakty s dalšími organizacemi v obci a koordinovat s nimi pořádání akcí a spolupracovat při pořádání akcí a poskytnout prostory na pořádání společných akcí.
- Podporovat knihovny jako přirozenou součást infrastruktury systému školního a mimoškolního vzdělávání a celoživotního učení i získávání občanských znalostí. Zapojit

vzdělávací akce knihoven do školských vzdělávacích programů, do systému celoživotního vzdělávání v obci (např. univerzity třetího věku apod.).

- Podporovat projekty spolupráce knihoven a škol na rozvoji čtenářské gramotnosti dětí a mládeže, aktivity na podporu rodiny (společné návštěvy knihovny, společné sdílení akcí, např. předčítání), akce a setkávání různých generací (děti a senioři, střední generace a senioři apod.) Vytvořit prostředí pro tato setkávání (prostor, knihy, dokumenty, hračky atd.). Podpořit vzájemné sdílení zkušeností mezi knihovny, výměnu námětů besed atd. Spolupřádání akcí v rámci SKIP, KDK SKIP atd.
- Podporovat možnost využití informací, zdrojů a služeb pro sociálně vyloučené a handicapované. Zapojit sociálně slabé a handicapované do komunitního života obce, poskytnout jim informace k tomuto zapojení.

Zajistí: všechny knihovny Královéhradeckého kraje, pověřené knihovny – metodická pomoc, SKIP

Plánovaný dopad na rozpočet: zřizovatelé knihoven, dotace, sponzoři

D. Knihovní fondy

Cíl 1.: Zpracování regionálního fondu a zpřístupnění přes online katalogy knihoven

Proč tento cíl (současný stav): Některé knihovny nemají zpracovaný regionální fond, nemají dokončenou retrokonverzi a nemají všechny záznamy zpřístupněny přes online katalog. Nedostatečně spolupracují se Souborným katalogem ČR.

Stav, kterého má být dosaženo: V jednotlivých knihovnách Královéhradeckého kraje je zpracováván regionální fond, záznamy jsou zpřístupněny přes online katalogy a je dokončena retrokonverze. Knihovny spolupracují se Souborným katalogem ČR.

Dílčí cíle, projekty/aktivity:

- Zpracovat celý fond a zpřístupnit jej v online katalozích jednotlivých knihoven.
- Všechny knihovny dokončí retrokonverzi záznamů svých dokumentů.
- SVK HK dokončí retrokonverzi regionální článkové bibliografie.
- Pověřené a velké městské knihovny provedou harmonizaci lokálních autorit se souborem národních autorit.
- Knihovny budou zasílat katalogizační záznamy do Souborného katalogu ČR, resp. aktualizovat údaje o svých exemplářích v záznamech v SK ČR.

Zajistí: krajská knihovna, všechny knihovny Královéhradeckého kraje

Plánovaný dopad na rozpočet: provozovatelé knihoven, krajská knihovna, dotace MK ČR. O finanční spoluúcast požádat zřizovatele knihoven. Pro financování retrokonverze využít dotačního programu MK VISK 5, s důrazem na regionální fond, pro financování harmonizace autorit využít dotačního programu VISK 9.

Cíl 2.: Doplnění, aktualizace a revize knihovních fondů, tvorba a oběh výměnných fondů

Proč tento cíl (současný stav): Knihovní fondy jednotlivých knihoven a výměnné fondy jsou z důvodu snižujících se financí na nákup nových dokumentů zastaralé. Jsou nedostatečně doplňovány speciální typy dokumentů. Je nutné provádět pravidelné aktualizace a revize fondů.

Stav, kterého má být dosaženo: Knihovní fondy v jednotlivých knihovnách jsou pravidelně doplňovány, včetně speciálních typů dokumentů, jsou prováděny aktualizace a revize. Jsou doplňovány soubory výměnných fondů a je zajištěn jejich oběh.

Dílčí cíle, projekty/aktivity:

- Pravidelně doplňovat knihovní fondy v jednotlivých knihovnách v objemu doporučeném standardem VKIS¹, provádět aktualizace a revize knihovních fondů.
- Doplnovat soubory výměnných fondů a zajistit jejich oběh
- Obohacovat fondy speciálními typy dokumentů (např. audiovizuální, elektronické dokumenty).
- Zajistit pomoc knihovnám při těchto činnostech (pověřené knihovny).

Zajistí: krajská knihovna, pověřené knihovny, všechny knihovny Královéhradeckého kraje

Plánovaný dopad na rozpočet: provozovatelé knihoven, krajská knihovna

Cíl 3.: Doplnění regionálních elektronických dokumentů do fondů knihoven a obohacování záznamů

Proč tento cíl (současný stav): Ve fondech jednotlivých knihoven nejsou dostatečně zastoupeny elektronické dokumenty regionální povahy. Knihovny nevyužívají možností obohacování záznamů o obálky a obsahy dokumentů.

Stav, kterého má být dosaženo: Do fondů knihoven jsou doplňovány elektronické dokumenty regionální povahy, a knihovny obohacují bibliografické záznamy.

Dílčí cíle, projekty/aktivity:

- Začít doplňovat do fondů knihoven regionální elektronické dokumenty, a to jak e-born dokumenty, tak elektronické verze tištěných dokumentů, se zaměřením na zpravodaje obcí Královéhradeckého kraje, místních institucí, regionální monografie.
- Ošetřit autorskoprávní vztahy – smlouvy s vydavateli, licenční smlouvy s autory. V co nejvyšší míře tyto dokumenty zpřístupňovat uživatelům.
- Vydávat vlastní e-knihy (vybrané tituly regionální literatury) a zpřístupnit je uživatelům.
- Obohacovat záznamy v online katalogích o linky na elektronické zdroje přístupné přes Internet, obálky knih (možno využít projekt Obálky knih) a obsahy.

¹ Standard pro dobrou knihovnu. Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky. Praha : Národní knihovna České republiky 2012. 11 s.

Zajistí: krajská knihovna, všechny knihovny Královéhradeckého kraje, vydávání vlastních e-knih jen krajská knihovna, součinnost knihoven regionu při jednání s vydavateli a šíření informací.

Plánovaný dopad na rozpočet: provozovatelé knihoven, krajská knihovna.

Cíl 4.: Digitalizace regionálních knihovních fondů

Proč tento cíl (současný stav): V předchozích letech se digitalizace v knihovnách kraje soustředila především na dokumenty ohrožené degradací papíru - v rámci dotačních programů MK, popř. z vlastních zdrojů; těchto možností využívalo velmi málo knihoven kraje.

Stav, kterého má být dosaženo: Významná část regionálních monografií a periodik z fondů knihoven Královéhradeckého kraje je digitalizovaná.

Dílčí cíle, projekty/aktivity:

- V rámci realizace projektu III. Digitalizace a ukládání (reg. č. CZ.1.06/2.1.00/08.07379, jehož nositelem je Královéhradecký kraj a partnerem SVK HK) digitalizovat z fondů SVK HK a dalších 8 zapojených knihoven plánované množství 500.000 stran regionálních monografií a periodik (především 19. a 20. stol.), včetně tvorby metadat dle platných standardů NDK prostřednictvím nákupu služby u dodavatele.
- V rámci zajištění udržitelnosti projektu III. Digitalizace a ukládání (reg. č. CZ.1.06/2.1.00/08.07379) pokračovat v digitalizaci regionálních fondů, včetně tvorby metadat dle platných standardů NDK, na Krajské digitalizační jednotce v prostorách SVK HK.
- Digitalizovat s využitím dotačních programů MK pro tuto oblast (VISK 6 a VISK 7). Informovat knihovny o těchto programech a metodicky jim pomáhat při přípravě projektů.

Zajistí: krajská knihovna, Královéhradecký kraj, všechny knihovny Královéhradeckého kraje

Plánovaný dopad na rozpočet: provozovatelé knihoven, krajská knihovna, dotace MK ČR (VISK6 a VISK 7) - o finanční spoluúcast požádat zřizovatele knihoven, IOP (oblast podpory 2.1 Zavádění ICT v územní veřejné správě.)

Cíl 5.: Zpřístupnění digitalizovaných a elektronických dokumentů

Proč tento cíl (současný stav): Není vždy dostatečně zajištěno zpřístupnění digitalizovaných a elektronických dokumentů v knihovnách.

Stav, kterého má být dosaženo: Je zajištěno zpřístupnění digitalizovaných a získaných elektronických dokumentů (dle možností aktuálně platné legislativy) uživatelům.

Dílčí cíle, projekty/aktivity:

- Zajistit zpřístupnění dokumentů digitalizovaných v rámci krajského projektu v souladu s platnou legislativou. Největší množství dokumentů bude zpřístupněno v Digitální knihovně SVK HK (volné dokumenty volně přes internet, dokumenty chráněné AZ jen na vymezených počítačích v budově SVK HK).
- Zajistit zpřístupnění dokumentů digitalizovaných v rámci VISK 7 i financované z dalších zdrojů, v souladu s platnou legislativou.
- Zajistit zpřístupnění elektronických dokumentů v souladu s platnou legislativou.

- Sledovat vývoj v oblasti autorského práva. Současná legislativa neumožňuje vytvoření regionální digitální knihovny ve správě SVK HK, kde by byly zpřístupněny i dokumenty, které tato knihovna nemá v tištěné formě ve fondu.

Zajistí: krajská knihovna, jednotlivé knihovny - vlastníci digitalizovaných dokumentů

Plánovaný dopad na rozpočet: provozovatelé knihoven, krajská knihovna, dotace MK ČR

Cíl 6.: Dlouhodobé uchovávání digitalizovaných a elektronických dokumentů

Proč tento cíl (současný stav): Není řešena otázka dlouhodobého uchovávání digitalizovaných a elektronických dokumentů v knihovnách kraje, není zajištěna jejich dlouhodobá zpřístupnitelnost.

Stav, kterého má být dosaženo: Je vyřešena otázka dlouhodobého uchovávání digitalizovaných a elektronických dokumentů vybudováním a správou důvěryhodného repozitáře.

Dílčí cíle, projekty/aktivity:

Řešit otázku dlouhodobého uchovávání digitalizovaných a elektronických dokumentů z fondů knihoven Královéhradeckého kraje vybudováním a správou důvěryhodného repozitáře, který převezme odpovědnost za dlouhodobou ochranu a zpřístupnitelnost digitálních dat, vzniklých digitalizací knihovnických fondů a získáním od autorů či vydavatelů.

Zajistí: krajská knihovna, Královéhradecký kraj

Plánovaný dopad na rozpočet: zřizovatelé knihoven, krajská knihovna, fondy EU.

E. Služby knihoven knihovnám

Cíl: Rozvíjet krajský systém knihoven cestou:

- vzájemně prospěšné koordinace a sdílení činností,
- realizace regionálních funkcí knihoven a další pomoci větších knihoven menším,
- zvyšování odborné úrovně pracovníků knihoven,
- efektivního využívání finančních prostředků.

Proč tento cíl (současný stav): Existence krajského systému je silnou stránkou knihoven. Systém otevírá cesty k efektivním knihovnickým službám, poskytuje úspory. K plnému využití jeho potencialu je potřeba jej cílevědomě posilovat, modernizovat a finančně podporovat.

Stav, kterého má být dosaženo: Prostřednictvím stabilizovaného a funkčně vyspělého systému veřejných knihoven umožnit občanům kraje rovný přístup ke kvalitním veřejným knihovnickým a informačním službám.

Dílčí cíle, projekty / aktivity

- Regionální služby knihoven realizovat na základě celostátních standardů MK, stabilizovat finanční a personální zajištění regionálních funkcí.

Optimální finanční zajištění formou dotace kraje předpokládána částka 8 milionů Kč, doporučený podíl zřizovatelů knihoven na nákupu výměnných fondů je 15 Kč/1 obyvatele obce.

- Posilovat informovanost veřejnosti o dění v knihovnách a budovat nástroje pro účinnou komunikaci se zřizovateli knihoven. K prezentaci knihoven využívat publikační činnost, výroční zprávy, metody marketingu a aktivního public relations, propagační kampaně.
- Oceňovat úspěchy knihoven a knihovníků na celokrajské úrovni. V rámci regionálních funkcí metodicky podporovat účast knihoven v soutěži Vesnice roku – Knihovna roku, udílet krajský titul Knihovník/knihovnice roku, aktivně informovat knihovnickou komunitu o příkladech dobré praxe.
- Rozvíjet kooperativní projekty, celokrajské propagační kampaně, meziknihovní služby a sdílení zkušeností, např. výměnné burzy, k publikování nápadů využívat weby pro knihovníky a regionální knihovnický zpravodaj.
- Sledovat výkony knihoven pomocí celostátně doporučených indikátorů (standard veřejných knihovnických a informačních služeb, benchmarking, výpočty návratnosti investic) na krajské i oblastní úrovni a výsledky těchto měření využívat k řízení knihoven i zveřejňovat.
- Hledat nové cesty k posilování koordinace knihoven a dělby práce. Odborníky specialisty sdružovat v krajské metodické skupině a jejich zkušenosti využívat pro zvyšování úrovně knihovnictví kraje. Propagovat působnost profesní organizace SKIP. Navazovat kontakty s knihovnami ostatních krajů.
- Nabízet efektivní systém vzdělávání knihovníků. Usilovat o zapojení do akreditovaného celoživotního vzdělávání profesionálních knihovníků a informačních pracovníků, pořádat kurzy pro zvyšování kvalifikace neprofesionálních pracovníků knihoven.
- Budovat speciální oddíl pro knihovníky na webových stránkách knihoven s metodickou působností jako nástroj elektronické metodiky, vzájemné informovanosti, sdílení činností.
- V rámci regionálních služeb posilovat vazby a spolupráci mezi veřejnými a speciálními knihovnami.

Zajistí: krajská knihovna, pověřené knihovny, Spolek knihovníků a informačních pracovníků
Plánovaný dopad na rozpočet: Královéhradecký kraj (dotace na regionální funkce), krajská knihovna, zřizovatelé knihoven (podíl na nákupu výměnných fondů).

Finanční zajištění rozvoje krajského systému knihoven

Zajištění všeobecné dostupnosti veřejných knihovnických a informačních služeb a podpora účelné dělby práce a koordinace odborných činností knihoven je v souladu s kulturní politikou vlády České republiky a platnými legislativními předpisy v oblasti knihovnictví, zvláště s ustanoveními knihovního zákona a v souladu s připravovanou koncepcí kultury Královéhradeckého kraje.

Pro zajištění veřejných knihovnických a informačních služeb a jejich další rozvoj je nezbytné finanční zajištění:

- z rozpočtů zřizovatelů a zakladatelů² knihoven
 - zřizovaných knihoven,
- z krajského rozpočtu
 - systému regionálních funkcí, a tím udržitelnosti krajského systému knihoven jako celku (formou dotace na Program podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven³ a dalších dotačních programů v oblasti kultury kraje). **Částka pro rok 2013 ve výši 6 mil. Kč nepokrývá potřeby výkonu regionálních funkcí v kraji, optimální finanční zajištění činí dle zkušeností z předcházejících let 8 mil. Kč.**
- z rozpočtu obcí
 - výměnného fondu v rámci systému regionálních funkcí (formou dotace nebo finančního daru). Doporučený podíl zřizovatelů knihoven na nákup výměnných fondů je 15 Kč/1 obyvatele obce
- ze státního rozpočtu
 - z programů zaměřených přímo na podporu veřejných knihovnických a informačních služeb a na činnost knihoven (VISK <http://visk.nkp.cz/index.htm> a Knihovna 21. století http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Knihovna21.htm)

² Právní formy knihoven v Královéhradeckém kraji:

Knihovny s právní subjektivitou:

1/ Příspěvkové organizace

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové, zřizovatel: Královéhradecký kraj

Městské knihovny, zřizovatelé: města

Obecní knihovny, zřizovatelé: obce

2/ Obecně prospěšná společnost

Městská knihovna Náchod, zakladatel: Město Náchod

3/ Knihovny bez právní subjektivity

Organizační složky institucí: muzejní, školní a vysokoškolské knihovny:

Organizační složky obecních a městských úřadů: obecní knihovny, městské knihovny

Organizační složka společnosti s ručením omezeným (Kultura Rychnov nad Kněžnou, s r.o.): Městská knihovna Rychnov nad Kněžnou

³ Program podpory zajištění regionálních funkcí knihoven. Praha : Ministerstvo kultury ČR 2005.

Personální zajištění rozvoje krajského systému knihoven

Současné mzdové ohodnocení a systém vzdělávání je málo motivující ke zvyšování kvality práce a k celoživotnímu učení, způsobuje odliv kvalifikovaných pracovníků z oboru či brání zájmu mladých odborníků o uplatnění v knihovnách. Z tohoto vyplývá, že hlavním cílem budoucího personálního zajištění krajského systému knihoven je **zvyšování kvalifikační úrovně pracovníků knihoven a vytváření podmínek pro jejich odpovídající mzdové ohodnocení.**

Plnění úkolů koncepce předpokládá, že v knihovnách budou působit odborně vzdělaní, motivovaní a adekvátně ohodnocení pracovníci s vysokou úrovní informační gramotnosti, kteří budou aktivním spojovacím článkem mezi uživatelem, knihovními fondy a informačními zdroji.

Pro zajištění **rozvoje krajského systému knihoven** je nezbytné:

- K posuzování personálního vybavení knihoven využívat ukazatele z benchmarkingu⁴ a v rámci kraje udržet rozsah úvazků na současných průměrných hodnotách, tj. 0,66 pracovního úvazku na 1 000 obyvatel; 3,98 pracovního úvazku na 1 000 registrovaných uživatelů; 0,13 pracovního úvazku na 1 000 návštěvníků⁵.
- Při mzdovém zařazování profesionálních pracovníků důsledně dbát na ustanovení katalogu prací⁶ a příslušných mzdových předpisů, využívat doporučení Národní soustavy kvalifikací a Národní soustavy povolání⁷. Krajská knihovna bude usilovat o zařazení mezi autorizované instituce zajišťující potvrzení kvalifikace.
- U pracovníků neprofesionálních⁸ knihoven vycházet při odměňování z krajského doporučení, které stanovuje základní odměnu za vedení knihovny ve výši 100 Kč na 1 hodinu pracovního úvazku.
- V knihovnách kraje pracuje 50,9% odborných pracovníků s vysokoškolským či středoškolským knihovnickým vzděláním⁹, cílem je v dalších letech udržet či postupně zvyšovat toto procento kvalifikovaných pracovníků.
- Podporovat krajský systém profesního vzdělávání v rámci služeb knihoven knihovnám. Rozsah nabídky vzdělávacích aktivit a organizace práce v knihovnách by měla umožňovat celoživotní vzdělávání dle standardu VKIS¹⁰.

⁴ Ukazatele z projektu Benchmarking českých knihoven.

⁵ Zdroj: statistické výkazy z roku 2012.

⁶ Nařízení vlády č. 222/2012 Sb. z 14. 6. 2012 o katalogu prací ve veřejných službách a správě.

⁷ Národní soustava kvalifikací, dostupné na WWW: <http://novyportal.narodnikvalifikace.cz/>,

Národní soustava povolání, dostupné na WWW: <http://www.nsp.cz/>

⁸ Za neprofesionální knihovnu považujeme v rámci Královéhradeckého kraje zpravidla obecní knihovnu (tj. knihovnu zřízenou orgány místní samosprávy pro uspokojování čtenářských zájmů, informačních a vzdělávacích potřeb obyvatelů obce), jejíž otevírací doba buď nepřesahuje 10 hodin týdně či pracovní úvazek knihovníka je nižší než 20 hodin týdně.

⁹ Zdroj: statistické výkazy z roku 2012.

¹⁰ Dalšímu odbornému vzdělávání je ročně na 1 pracovníka věnováno minimálně 48 pracovních hodin. Pracovníci působící v knihovnách s rozsahem provozní doby menším než 10 provozních hodin týdně absolvují další odborné vzdělávání ročně v rozsahu nejméně 8 pracovních hodin.

Hodnocení koncepce

Vyhodnocování plnění cílů této koncepce bude prováděno podle parametrů Standardu veřejných knihovnických a informačních služeb¹¹ 1x ročně na Krajské knihovnické konferenci a na konci plánovaného období formou hodnotícího materiálu.

Parametry pro hodnocení koncepce

Standard členění knihovny do velikostních kategorií podle obsluhované populace a specifikuje optimální hodnoty pro poskytování služeb.

Kategorie	Obsluhovaná populace		Počet knihoven kraje	
	od	do	2012	2018
1	1	500	211	
2	501	1 000	87	
3	1 001	3 000	44	
4	3 001	5 000	7	
5	5 001	10 000	14	
6	10 001	20 000	5	
7	20 001	40 000	2	
8	40 001	a více	1	
Krajská knihovna bez městské funkce			1	

Přehled doporučených hodnot¹²:

Provozní doba knihovny pro veřejnost - počet provozních hodin pro veřejnost týdně:

Kategorie knihovny	Obsluhovaná populace	Doporučená minimální hodnota	Krajský průměr 2012	Krajský průměr 2018
1	1 – 500	5	3	
2	501 – 1 000	5	4	
3	1 001 – 3 000	15	13	
4	3 001 – 5 000	23	23	
5	5 001 – 10 000	28	30	
6	10 001 – 20 000	40	34	
7	20 001 – 40 000	45	47	
8	40 001 a více	50	51	

V roce 2012 splnilo doporučenou hodnotu 19, 6 % knihoven kraje.

Tvorba knihovního fondu a informačních zdrojů

- a) Výdaj na nákup knihovního fondu a dalších informačních zdrojů, tj. částka v Kč na 1 obyvatele obce vydaná na nákup knihovního fondu a informačních zdrojů za jeden kalendářní rok.

¹¹ Standard pro dobrou knihovnu. Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky. Praha : Národní knihovna České republiky 2012. 11 s. – ISBN 978-80-7050-616-5.

¹² Počet sledovaných knihoven: 372 veřejných knihoven Královéhradeckého kraje.
Zdroj informací: statistické výkazy KULT 12-01 za rok 2012

Doporučená minimální hodnota pro všechny kategorie je 30 Kč/1 obyvatele.

Kategorie knihovny	Obsluhovaná populace	Krajský průměr 2012 Kč/1 obyvatele	Krajský průměr 2018 Kč/1 obyvatele
1	1 – 500	7,00	
2	501 – 1 000	8,90	
3	1 001 – 3 000	20,30	
4	3 001 – 5 000	42,90	
5	5 001 – 10 000	34,20	
6	10 001 – 20 000	41,00	
7	20 001 – 40 000	20,60	
8	40 001 a více	31,70	

V roce 2012 splnilo doporučenou hodnotu 10,2 % knihoven kraje.

b) Obnova knihovního fondu:

Knihovna má nejméně 75 % knihovních jednotek ve volném výběru - roce 2012 splnilo tuto hodnotu 89,2% knihoven kraje. V roce 2018 splnilo tuto hodnotu% knihoven kraje.

Doporučená hodnota je 10 % roční obnovy knihovního fondu ve volném výběru novými přírůstky. V roce 2012 splnilo tuto hodnotu 6,9% knihoven kraje. V roce 2018 splnilo tuto hodnotu ...% knihoven kraje.

Plocha knihovny určená pro uživatele

Doporučená hodnota: Minimální plocha je 60 m² na 1000 obyvatel. U knihoven velikostní kategorie 1 – 2 se tento ukazatel nevyhodnocuje.

V roce 2012 splnilo doporučenou hodnotu z kategorie 3 – 8 celkem 16% knihoven kraje.

Studijní místa pro uživatele knihovny - počet studijních míst:

Kategorie	Počet obyvatel	Doporučená minimální hodnota	Krajský průměr 2012	Krajský průměr 2018
1	1 – 500	4	6	
2	501 – 1 000	6	6	
3	1 001 – 3 000	9	12	
4	3 001 – 5 000	10	31	
5	5 001 – 10 000	20	33	
6	10 001 – 20 000	28	61	
7	20 001 – 40 000	70	65	
8	40 001 a více	120	265	

V roce 2012 splnilo doporučenou hodnotu 59,9% knihoven kraje.

Přístup k internetu a informačním technologiím - počet veřejně přístupných stanic:

Kategorie	Počet obyvatel	Doporučená min. hodnota	Krajský průměr 2012	Krajský průměr 2018
1	1 – 500	1	1	
2	501 – 1 000	2	1,3	
3	1 001 – 3 000	2	2	
4	3 001 – 5 000	3	5,8	
5	5 001 – 10 000	5	6,8	
6	10 001 – 20 000	10	12	

7	20 001 – 40 000	15	14	
8	40 001 a více	20	42	

V roce 2012 splnilo doporučenou hodnotu 71,2% knihoven kraje.

Webová prezentace knihovny a elektronický katalog knihovny na internetu

Doporučení, aby každá knihovna měla vlastní webovou prezentaci, splnilo v roce 2012 57,5% knihoven. Doporučení k dostupnosti katalogu knihovny prostřednictvím internetu, který provozují knihovny kategorie 2 – 8, splnilo v roce 2012 51,8% knihoven kraje.

Doporučení k dostupnosti katalogu knihovny prostřednictvím internetu, který provozují knihovny kategorie 2 – 8, splnilo v roce 2018 ...% knihoven kraje.

Dalšími parametry pro individuální hodnocení knihoven je **odborné vzdělávání pracovníků, měření spokojenosti uživatelů knihovny a docházková vzdálenost do knihovny.**

Výkony knihoven (krajské sumáře):

NÁVŠTĚVNOST A SLUŽBY	2012	2018
počet návštěvníků	2 715 166	
z toho		
návštěvníci elektronických služeb	1 271 557	
návštěvníci vzdělávacích a kulturních programů	157 710	
návštěvníci webů	1 084 199	
počet registrovaných uživatelů	87 016	
	16,5% obyvatel kraje na jeden pracovní úvazek připadá ročně 7 827 návštěv uživatelů	
počet klasických výpůjček	4 024 637	
VYBAVENÍ KNIHOVEN		
Knihovní fond	4 163 042 k.j.	
přírůstek	110 915 k.j.	
weby knihoven	216	
on-line katalogy na internetu	112	
studijní místa	3 921	
internet pro veřejnost	733 stanic	
zaměstnanci celkem	346,9 úvazků	
MEZIKNIHOVNÍ SPOLUPRÁCE		
meziknihovní výpůjční služba	9 309 žádostí od knihoven	
cirkulace výměnných fondů	115 034 k.j.	
poradenská služba	1 065 metodických cest a 2 540 konzultací	
vzdělávání knihovníků	56 kurzů	
revize knihovních fondů	114 428 k.j. zrevidováno	

Seznam zkratk:

CPK – Centrální portál knihoven
EIZ – elektronické informační zdroje
KDK SKIP – Klub dětských knihoven Spolku knihovníků a informačních pracovníků
MVS – meziknihovní výpůjční služba
SKIP – Spolek knihovníků a informačních pracovníků
VISK – Veřejné informační služby knihoven. Dotační program Ministerstva kultury.
SK ČR – Souborný katalog České republiky

Autorský kolektiv

B. Blažková - Vize knihoven našeho kraje, Role knihoven v současné společnosti
B. Čížinská - Služby knihoven
K. Hubertová - Knihovny jako vzdělávací instituce
L. Jirků - Knihovní fondy
V. Plachtová - Knihovny jako místo setkávání
E. Semrádová - Služby knihoven knihovnám, Hodnocení koncepce
E. Svobodová - Finanční a personální zajištění rozvoje systému knihoven

a dále se na znění koncepce podílely:

M. Cvejnová, M. Fraňková, I. Havlová, L. Málková, B. Maňhalová, D. Michlová, O. Pitašová,
J. Lojková, I. Nývltová, J. Šimková, M. Špačková, J. Vašátková.

Název	Veřejné knihovny Královéhradeckého kraje Koncepce rozvoje na období 2014 – 2018 s výhledem do roku 2020
Autor	Autorský kolektiv pod vedením Evy Svobodové
Vydavatel	Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové
Rok vydání	2014
Počet stran	20
Počet výtisků	
ISSN	
ISBN	
Výroba	